

Innst. O. nr. 53

(2007–2008)

Innstilling til Odelstinget fra justiskomiteen

Ot.prp. nr. 37 (2007–2008)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov 18. desember 1959 nr. 1 om mortifikasjon av skuldbrev m.v. og enkelte andre lover

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Hovedinnholdet i proposisjonen

I proposisjonen foreslås endringer i lov om mortifikasjon av skuldbrev mv. (heretter mortifikasjonsloven) og enkelte andre lover.

Det foreslås å endre mortifikasjonsloven slik at mortifikasjonssaker etter denne loven som hører under norske domstoler, skal reises for Brønnøy tingrett. Etter gjeldende rett er vernetingsreglene noe ulike for forskjellige dokumenttyper. Bakgrunnen for forslaget om å endre reglene er i hovedsak at tinglysing høsten 2007 var ferdig overført fra domstolene til Statens kartverk. Etter dette er det grunn til å vurdere vernetingsreglene, fordi den koblingen mellom utføring av tinglysing og mortifikasjon av tinglyste pantedokumenter som gjelder fast eiendom som enkelte av dagens regler bygger på, ikke lenger eksisterer. Det foreslås å samle alle mortifikasjonssaker til Brønnøy tingrett, da dette kan gi en effektiviseringsgevinst og bidra til å redusere sårbarheten i en liten domstol som allerede har kompetanse på mortifikasjonsspørsmål. Samtidig foreslås det at i de sjeldne tilfeller der det kommer innsigelser mot mortifikasjon, skal saken overføres til en annen domstol i den grad dette følger av de alminnelige vernetingsreglene i tvisteloven.

I kapittel 4 i proposisjonen blir det drøftet om oppgaven med å utferdige bekreftede avskrifter av mortifiserte pantedokumenter etter mortifikasjonsloven bør overføres fra domstolen til registermyndig-

heten. Siden flere høringsinstanser mener at domstolene fortsatt bør gjøre dette, blir det konkludert med at denne oppgaven ikke bør overføres til registermyndigheten. Det vises til proposisjonen på dette punkt.

I tillegg foreslås i proposisjonen en rent språklig endring for å gi mortifikasjonsloven en kjønnsnøytral utforming. Det foreslås videre en endring i mortifikasjonsloven for å tilpasse bestemmelsene om kunngjøring av oppfordring i mortifikasjonssaker til at Norsk Lysingsblad i dag bare gis ut elektronisk. Til sist benytter departementet anledningen til å foreslå å rette opp enkelte inkurier i lovverket.

I kapittel 2 i proposisjonen gjennomgås bakgrunnen for lovforslaget.

1.2 Vernetingsreglene for mortifikasjonssaker

Mortifikasjon er en erklæring ved dom som går ut på at et bestemt dokument som sådant for ettertiden ikke skal ha rettsvirkninger. Behov for mortifikasjon kan oppstå hvis et dokument som knytter beføyelser til besittelse av det, blir ødelagt eller borte. Eksempler på slike dokumenter er omsetningsgjeldsbrev og innløsningspapirer. Mortifikasjon kan skje i kreditors interesse. Hvis et innløsningspapir er forsvunnet, vil kreditor etter at dokumentet er mortifisert, kunne kreve oppgjør uten å presentere det. Mortifikasjon kan også skje i debitors interesse, for eksempel hvis et allerede innfridd dokument er kommet bort. I så fall vil mortifikasjon hindre at debitor må betale en gang til dersom dokumentet dukker opp igjen. Mortifikasjon kan være aktuelt både for tinglyste eller på annen måte registrerte dokumenter, og for dokumenter som ikke er eller kan bli tinglyst.

Utgangspunktet er at krav om mortifikasjon etter mortifikasjonsloven fremsettes ved det alminnelige vernetingsregnet til den som krever mortifikasjon. Fysiske personer vil ha alminnelig vernetingsregnet i den rettskret-

sen der de har bopel. Virksomheter registrert i Foretaksregisteret har alminnelig vernetingsregler på det sted hvor hovedkontoret ifølge registreringen ligger. Mortifikasjon av et dokument som gjelder pant i fast eiendom, skal skje i den rettskretsen hvor eiendommen ligger. Tinglyste eller registrerte pantedokumenter som gjelder annet enn fast eiendom, mortifiseres i den rettskretsen der tinglysning eller registrering er skjedd.

Etter å ha mottatt et krav om mortifikasjon, må retten undersøke om det er sannsynlig at vilkårene for mortifikasjon foreligger. Finner domstolen at det ikke er sannsynlig at vilkårene foreligger, nektes saken fremmet. Denne avgjørelsen kan påklages til Justisdepartementet. Fremmes saken, kunngjøres det en oppfordring til mulige rettighetshavere om å melde seg innen to måneder. Kunngjøringen skjer i Norsk Lysingsblad og en alminnelig lest avis i distriktet. Melder ingen seg, avsies det mortifikasjonsdom uten forutgående hovedforhandling. Det følger av mortifikasjonsloven at en mortifikasjonsdom er rettskraftig med en gang. Den kan ikke påankes eller angripes med rettsmidler. Melder mulige rettighetshavere seg og gjør innsigelser mot mortifikasjon, skal saken behandles etter de alminnelige reglene i tvisteloven.

Mortifikasjon og tinglysning av pantedokumenter i fast eiendom har tradisjonelt vært nært knyttet til hverandre. Det har vært ansett naturlig at samme organ behandler begge typer spørsmål. Vernetingsreglen i mortifikasjonsloven forutsetter at mortifikasjon av et dokument blir foretatt av samme domstol som har ansvaret for tinglysningen av dokumenter på samme faste eiendom, nemlig domstolen i den rettskretsen der eiendommen befinner seg. Som følge av dette har publikum bare hatt én domstol å forholde seg til ved spørsmål om pantedokumenter i fast eiendom. Ordningen har vært praktisk ettersom tinglysningsregistrene har ligget i den enkelte domstol, og domstolen som behandlet mortifikasjonssaken, dermed allerede hadde tinglysningsdokumentene i sitt arkiv.

Høsten 2007 var arbeidet med å overføre tinglysningen for fast eiendom fra domstolene til Statens kartverk fullført. Oppgaven med mortifikasjon av tinglyste pantedokumenter vil etter gjeldende vernetingsregler bli liggende igjen lokalt i den enkelte domstol. Dermed forsvinner den koblingen mellom utføring av tinglysning og mortifikasjon av tinglyste pantedokumenter som vernetingsregelen i mortifikasjonsloven bygger på. Den enkelte domstol vil ikke lenger ha tinglysningsarkivene knyttet til de faste eiendommene i sin rettskrets.

Med overføringen av tinglysningen for fast eiendom til Statens kartverk er noe av begrunnelsen for dagens vernetingsregler for mortifikasjonssaker bortfalt. Det er da grunn til å vurdere andre løsninger. Selv om tinglysningsreformen ikke direkte berører

mortifikasjonslovens vernetingsregler for ikke tinglyste dokumenter eller tinglyste dokumenter som gjelder annet enn fast eiendom, synes det på grunn av sammenhengen mellom sakstypene å være grunn til å ta opp spørsmålet om endring også av disse.

Når det gjelder spørsmålet om mortifikasjonssakene bør forbli hos domstolene, fastholder departementet at det for tiden ikke er grunn til å vurdere overføring av disse sakene til administrativ behandling. Sakene har etter departementets syn en sterk forankring i obligasjonsretten. Departementet viser videre til at mortifikasjon kan gjelde store verdier. På denne bakgrunn kan det etter departementets syn være betryggende for brukerne at disse sakene behandles av domstolene. Det ville dessuten ikke være naturlig å legge andre mortifikasjonssaker til Statens kartverk enn dem som gjelder tinglyste pantedokumenter.

Etter departementets syn bekrefter høringen at en samling av mortifikasjonssakene etter mortifikasjonsloven til Brønnøy tingrett vil lede til gevinster for offentlig ressursbruk, i form av bedre ressursutnyttelse og spisskompetanse. I tillegg mener departementet at en slik løsning vil komme brukerne av mortifikasjonsordningen, som i stor grad er profesjonelle aktører som banker og finansinstitusjoner mv., til gode.

Departementet forutsetter at hensynet til rask behandling av hastesaker og god kontakt med brukerne vil bli godt ivaretatt dersom sakene legges til Brønnøy tingrett. Det vises til at denne domstolen allerede har erfaring med og kompetanse på mortifikasjonssaker, og at samarbeidet med Løsøreregisteret i Brønnøysund etter det opplyste fungerer godt. Departementet mener etter dette at det vil være en god løsning både for brukerne og det offentlige å legge mortifikasjonssakene etter mortifikasjonsloven til Brønnøy tingrett.

Departementet går inn for at alle mortifikasjonssaker etter mortifikasjonsloven som hører under norske domstoler, skal reises for Brønnøy tingrett. For ordens skyld bemerker departementet at dette ikke omfatter mortifikasjonssaker som det er gitt særlige vernetingsregler for i andre lover.

Det følger av mortifikasjonsloven at dersom noen innen fristen gjør innsigelse mot at et dokument blir mortifisert, skal saken behandles etter de vanlige reglene i tvisteloven. Dette innebærer at saken vil bli behandlet som en ordinær sivil sak, med hovedforhandling og mulighet for å påanke avgjørelsen.

Departementet viser til at hensynet til innsigeren taler for at de ordinære vernetingsreglene får anvendelse i de sjeldne tilfellene der det kommer innsigelser mot mortifikasjon. Etter departementets syn oppveies eventuelle ulemper ved en "tosporet" behandling av saker der det kommer innsigelser, av de for-

delers en slik løsning vil innebære for innsigeren. Det må videre legges til grunn at Brønnøy tingrett utarbeider effektive rutiner for oversendelse av saken til rett verneting i slike tilfeller.

Etter dette følger departementet opp forslaget i høringsnotatet.

1.3 Økonomiske og administrative konsekvenser

Ifølge opplysninger fra Domstoladministrasjonen viser domstolenes saksbehandlingssystem LO-VISA svingninger i antall mortifikasjonssaker fra år til år.

Opplysningene fra Domstoladministrasjonen synes å gi grunn til å anta at det årlig er mellom 1 000 og 1 500 saker om mortifikasjon av dokumenter etter mortifikasjonsloven. De fleste sakene gjelder tinglyste pantedokumenter.

Departementet legger til grunn at en samling av mortifikasjonssakene til Brønnøy tingrett ikke vil medføre bemanningsreduksjoner i de domstoler som ikke lenger skal behandle mortifikasjonssaker. Det tilligger imidlertid Domstoladministrasjonen å foreta den løpende vurderingen av bemanningsbehovene i forhold til den samlede saksmengden i domstolene fra år til år. I denne vurderingen vil også mortifikasjonssakene måtte inngå. Spørsmålet om eventuelle budsjettmidler til Brønnøy tingrett i forbindelse med ikraftsetting av lovforslaget i proposisjonen her, forutsettes løst av Domstoladministrasjonen ved interne prioriteringer innenfor gjeldende budsjett.

Når det gjelder spørsmålet om nedgang i antallet mortifikasjonssaker over tid, ser departementet at behovet for mortifikasjon etter hvert vil avta som følge av elektronisk tinglysing med elektroniske dokumenter. Til tross for dette må det likevel antas at det i overskuelig fremtid vil være behov for mortifikasjon av tinglyste pantedokumenter. Departementet ser derfor ikke grunn til å anta noe annet enn at sakstilfanget for Brønnøy tingrett på dette området vil være forsvarlig i de nærmeste årene.

Når det gjelder administrative og økonomiske konsekvenser for private, mener departementet at en samling av alle mortifikasjonssaker vil bety en forenkling og tidsbesparelse. Gjennom høringen har departementet mottatt synspunkter som bekrefter dette.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Anne Marit Bjørnflaten, Thomas Breen, Ingrid Heggø og Hilde Magnusson Lydvo, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen, Solveig Horne og Thore A. Nistad, fra Høyre, Elisabeth Aspaker og André Oktay Dahl, og fra Sosialistisk Venst-

reparti, Akhtar Chaudhry, viser til den fremlagte proposisjonen og de forslag Regjeringen fremmer. Selv om proposisjonen omhandler et begrenset område, er den likevel svært viktig for de berørte.

Komiteen erkjenner at Regjeringens forslag om å endre mortifikasjonsloven § 4, slik at mortifikasjonssaker etter denne loven som hører under norske domstoler skal føres for Brønnøy tingrett, har mye for seg. Selv om noe av argumentasjonen ser ut til å være bygget på at denne tingretten har få oppgaver, slutter komiteen seg til forslaget. Ikke minst ser komiteen at den påpekte koblingen mot Løsøreregisteret virker fornuftig.

Komiteen tar også inn over seg at det kan hevdes at dette vil føre til en større grad av spesialisering av domstolene, men finner likevel endringen mer formålstjenelig enn å ikke gjøre det. Videre er komiteen av den oppfatning at ved å endre mortifikasjonsloven § 8 annet ledd, vil man ivareta prinsippet om at man følger de vanlige reglene i tvisteloven der det kommer innsigelser mot en mortifikasjon.

Komiteen slutter seg til de vurderinger som fokuserer på de mulige effektiviseringsgevinster som de foreslåtte endringer er forventet å gi. Målet bør være å ha et domstolsapparat som fungerer i henhold til forventninger og de øvrige krav som er satt, ikke minst den nødvendige tillit hos befolkningen.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i lov 18. desember 1959 nr. 1 om mortifikasjon av skuldbrev m.v. og enkelte andre lover

I

I lov 18. desember 1959 nr. 1 om mortifikasjon av skuldbrev m.v. gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:

Krav om mortifikasjon som høyrer under norsk domstol, lyt søkjaren bera fram for Brønnøy tingrett.

§ 5 annet punktum skal lyde:

Det same gjeld når to eller fleire saman krev å få mortifisert kvar sine dokument og dokumenta er utgjevne av same *personen* eller lyder på pant i same egedomen eller tingen.

§ 7 annet ledd femte punktum skal lyde:

Utlysning i Lysingsbladet kan berre gjerast *fyrste virkedag* i ein månad.

§ 8 annet ledd skal lyde:

Melder nokon seg før fristen er ute og gjer motmæle mot at dokumentet vert mortifisert, *skal saka overførast til ein annan domstol i samsvar med ver-netingsreglane i tvisteloven §§ 4-4, 4-5 og 4-7 og deretter halde fram etter dei vanlege reglane i tviste-loven.*

II

I lov 27. mai 1932 nr. 2 om veksler gjøres følgende endringer:

§ 64 tredje ledd annet punktum skal lyde:

I dette øiemed skal han henvende sig til sin umiddelbare *forgjenger*; denne er pliktig til å yde ham sin bistand ved å foreta henvendelse til sin egen umiddelbare *forgjenger*, og således videre idet man går tilbake like til trassenten.

§ 71 første ledd skal lyde:

Vekselforeldelsen avbrytes

ved at stevning er sendt til retten eller i tilfelle klage til forliksrådet, eller ved at vekselkravet under rettssak gjøres gjeldende til motregning, eller for øvrig inndras i saken (jf. tvisteloven § 15-1) eller

ved at vekselfordringen anmeldes i skyldnerens bo dersom dette behandles av offentlige myndigheter eller

ved at den mot hvem søksmål (motregningskrav) som foran omtalt er reist, gir en *forgjenger* varsel om søksmålet (tvisteloven § 15-9). Den som har mottatt sådan innvarsling, kan avbryte foreldelsen ved likeledes å gi sin *forgjenger* prosessvarsel.

§ 71 fjerde ledd skal lyde:

Foreldelsen avbrytes ikke i forhold til andre vekselkyldnere enn den mot hvem nogen av de ovennevnte handlinger foretas; men avbrytelsen virker til

fordel for alle dens *forgjengere*, som har foretatt avbrytelsen.

III

I lov 27. mai 1932 nr. 3 om chekker gjøres følgende endringer:

§ 53 første ledd skal lyde:

Sjekkforeldelse avbrytes

ved at stevning er sendt til retten eller i tilfelle klage til forliksrådet, eller ved at sjekkravet under rettssak gjøres gjeldende til motregning, eller for øvrig inndras i saken (jf. tvisteloven § 15-1) eller

ved at chekkfordringen anmeldes i skyldnerens bo dersom dette behandles av offentlige myndigheter eller

ved at den mot hvem søksmål (motregningskrav) som foran omtalt er reist, gir en *forgjenger* varsel om søksmålet (tvisteloven § 15-9). Den som har mottatt sådan innvarsling, kan avbryte foreldelsen ved likeledes å gi sin *forgjenger* prosessvarsel.

§ 53 fjerde ledd skal lyde:

Foreldelsen avbrytes ikke i forhold til andre chekkskyldnere enn den mot hvem nogen av de ovennevnte handlinger foretas; men avbrytelsen virker til fordel for alle dens *forgjengere*, som har foretatt avbrytelsen.

IV

I lov 27. januar 2006 nr. 4 om endringer i lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs og andre lover (elektronisk kommunikasjon mv.) oppheves endringen i lovvedtaket del I i lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs § 79 syvende ledd annet punktum.

V

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Del II, III og IV trer likevel i kraft straks. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Oslo, i justiskomiteen, den 20. mai 2008

Anne Marit Bjørnflaten

leder

Jan Arild Ellingsen

ordfører